

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian "Enhetliga sekretessbestämmelser i Statens haverikommissions verksamhet" (LI2024/01233)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i promemorian "Enhetliga sekretessbestämmelser i Statens haverikommissions verksamhet". I promemorian föreslås två förändringar av offentlighets- och sekretesslagen (OSL), avseende uppgifter som rör lagen om undersökning av olyckor.

Sedan tidigare finns en bestämmelse som skyddar uppgift som hänförs till myndighets verksamhet vid undersökningar av sjöolyckor. Sekretessen gäller om det kan antas att syftet med en sådan undersökning eller bedömning motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Den ena förändringen som föreslås i promemorian innebär att alla typer av olyckor som omfattas av ovan nämnda lag, det vill säga även luftfartsolyckor, järnvägsolyckor och vägtrafikolyckor, ska omfattas av motsvarande sekretess som redan gäller för sjöolyckor. Den andra förändringen innebär att det införs en ny sekretessbestämmelse till skydd för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden som hänförs till myndighets verksamhet som avser undersökningar eller bedömningar enligt lagen om undersökning av olyckor.

Journalistförbundet avstyrker de föreslagna förändringarna av OSL.

Enhetliga sekretessregler bör gälla för uppgifter vid undersökning av olyckor

I lagen om undersökning av olyckor regleras, förutom sjöolyckor, även luftfartsolyckor, järnvägsolyckor och vägtrafikolyckor. Den föreslagna förändringen innebär att alla olyckstyper, inte bara sjöolyckor, kommer att omfattas av sekretess. Det skulle följaktligen medföra en stor inskränkning av offentlighetsprincipen och möjligheten till insyn i frågor om luftfartsolyckor, järnvägsolyckor och vägtrafikolyckor.

Olyckor har generellt ett stort allmänintresse. Det finns ett intresse av att veta vad olyckorna beror på, men också ett intresse av att kunna ställa ansvariga till svars i syfte att bland annat motverka att liknande olyckor sker igen. Allmänhet och media måste få tillgång till uppgifter för att kunna granska såväl olyckorna som myndigheternas hantering av olyckorna. Enligt Journalistförbundet finns det mot den bakgrunden ett stort insynsintresse i frågor som rör luftfartsolyckor, järnvägsolyckor och vägtrafikolyckor.

Den utökade sekretessen motiveras i huvudsak med att bestämmelserna bör vara enhetliga. Enligt Journalistförbundet måste det dock krävas, för att insynen ska kunna begränsas på det sätt som föreslås, att det finns ett faktiskt behov av att sekretessbelägga uppgifter om luftfartsolyckor, järnvägsolyckor och vägtrafikolyckor. Några sådana konkreta behov finns inte att ta del av i promemorian, vilket får anses vara en brist.

Mot den bakgrunden avstryker Journalistförbundet den föreslagna förändringen av 17 kapitlet, 4c §, OSL.

I utredningen föreslås vidare en ny sekretessbestämmelse till skydd för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden som hänför sig till myndighets verksamhet som avser undersökningar eller bedömningar enligt lagen om undersökning av olyckor. Sekretessen gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Bestämmelsen föreslås följaktligen ha ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär att sekretess blir huvudregel.

Journalistförbundets erfarenhet är att omvänt skaderekvisit i praktiken tillämpas som absolut sekretess. Det kommer därmed bli mycket svårt för den som vill ha insyn i uppgifter om en olycka att ta del av uppgifter som rör enskilda. Det görs ingen skillnad om det är en person som misstänks för inblandning i olyckan eller inte. Det spelar inte heller någon roll om det är en olycka som ligger långt tillbaka i tiden eller inte. Sekretessen föreslås gälla i 50 år från utredningstillfället oavsett om olyckan skedde för ett år sedan eller för 40 år sedan, trots att skadan för den enskilde får anses avta avsevärt med tiden. Enligt Journalistförbundet är det inte heller visat i promemorian att de sekretessbestämmelser som redan finns i OSL till skydd för enskilda inte skulle vara tillräckliga.

Mot den bakgrunden avstryker Journalistförbundet den föreslagna förändringen av 32 kapitlet, 7a §, OSL.

Om regeringen trots allt väljer att gå vidare med förslaget anser Journalistförbundet, mot bakgrund av det stora insynsintresset, att bestämmelsen bör ges ett rakt skaderekvisit och att offentlighet därmed blir huvudregel.

Meddelarfriheten

Promemorian innehåller inga förslag om inskränkningar av meddelarfriheten, vilket ur insynsynpunkt är positivt och något som Journalistförbundet välkomnar. Samtidigt har det de senaste decennierna skett en omfattande privatisering, inte minst när det gäller kollektivtrafiken. Det har lett till att anställda i högre grad har privata arbetsgivare, vilket gör att de inte omfattas av meddelarskydd. Journalistförbundet vill erinra om att det i utredningen "Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd" (SOU 2017:41) finns ett förslag om att införa meddelarskydd för privatanställda som arbetar inom kollektivtrafiken.

För det fall att regeringen avser att gå vidare med förslagen om ökad sekretess för uppgifter om luftfartsolyckor, järnvägsolyckor och vägtrafikolyckor, bör regeringen, enligt Journalistförbundet, samtidigt införa meddelarskydd i enlighet med förslaget i ovan nämnda SOU. Detta för att väga upp för den bristande insyn som kommer att uppstå till följd av den utökade sekretessen.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*